

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

-

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

-

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten oppimisedellytysten ja koulutussiirtymien turvaamiseksi on suunniteltu toimenpiteitä erityisesti koulutuksen nivelvaiheissa. Mitä nämä toimenpiteet konkreettisesti ovat? Lisäksi todetaan, että huomio kiinnitetään erityisesti vasta maahansaapuneiden oppilaiden kielellisiin ja muihin oppimisvalmiuksiin. Miten määritellään vasta maahansaapuneet oppilaat? Vasta maahansaapuneiden oppilaiden kanssa rinnastettava ryhmä on myös lapset, jotka eivät ole osallistuneet varhaiskasvatukseen ja jotka ovat kasvaneet lähes täysin eri kieli- ja kulttuuripiirissä ennen esiopetusta. Kuinka pitkään ja miten oppilaita on tarkoitus tukea? Tukea tarvitaan pitkään, sillä opiskelukielitaidon kehittyminen kestää 5 - 7 vuotta.

Suuret oppilasryhmät eivät mahdollista riittävää kielellistä tukea, vaan tähän on kohdistettava lisäresurssia. Erityisesti matematiikan ja luonnontieteiden osaamiseen ja osaamisen tukemiseen tulisi kiinnittää huomiota. Yhtenä tukimuotona on suurimmissa kunnissa jo nyt järjestettävä kielellisesti tuettu opetus, jota järjestetään joko samanaikaisopetuksena tai pienryhmissä. Alueelliset käytänteet ovat eriarvoistavia, ja siksi valtakunnallinen ohjaus olisi tarpeen.

Lisäksi huomiota pitäisi kiinnittää oman äidinkielen opetuksen tarjontaan. Alueelliset erot ovat suuria, ja opetusjärjestelyt koulupäivän ulkopuolisina tunteina tiettyihin kouluihin keskitettyinä epämotivoivia. Etäopetusmahdollisuuksia oman äidinkielen opetukseen on jo olemassa ja niitä tulee kehittää entisestään. Oman äidinkielen opetus tulee saada osaksi opetussuunnitelmaa, ja opetusta tulee myös tarjota jo varhaiskasvatuksesta lähtien.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Lukio-opinnoissa tulee lisätä maahanmuuttajataustaisten oppilaiden suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -opintojen saatavuutta. Lisäksi on kiinnitettävä huomiota kielitietoiseen opetukseen ja lisättävä lukion opettajien valmiuksia tähän.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

Korkeakoululuissa olisi tarjottava lisää mahdollisuuksia suomen tai ruotsin kielen kehittämiseen koko opintojen ajan. Tämä koskee niin maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita kuin myös ulkomailta Suomeen opiskelemaan saapuvia henkilöitä. Korkeakoulujen sisäänpääsymahdollisuuksiin on kiinnitettävä huomiota siten, että kehittymässä oleva kielitaito tai kielitaidon todistaminen eivät muodostu esteiksi ja syrjiviksi käytänteiksi. Soveltuvuuskokeiden ei tule olla kielitaidon kokeita, vaan kielitaidon kehittämiseen on annettava mahdollisuus opintojen aikana. Valmentavat opinnot on saatava kaikille aloille kattavasti, mutta ne eivät vähennä opintojen aikaisen kielellisen tuen ja kielitaidon opetuksen tarvetta.

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

-

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

-

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

Opetusryhmien lisääntyvän monikielisyyden takia huomiota on kiinnitettävä opettajien taitoihin tukea kaikkia oppilaitaan kielellisesti kaikissa oppiaineissa ja hyödyntää oppilaiden omia äidinkieliä oppimisen resursseina. Tällä hetkellä opettajien täydennyskoulutusta on tarjolla näihin liittyen melko runsaasti, mutta koulutus ei tavoita kaikkia opettajia. Opettajien täydennyskouluttautumista olisi kehitettävä niin, että opettajien on mahdollista osallistua palkallisesti työajallaan pitkäkestoiisiin koulutuksiin.

Kouluihin tulisi saada lisää henkilöresurssia niin valmistavaan opetukseen kuin myös kielitaidon alkuvaiheessa olevien oppilaiden kielelliseen tukemiseen eri oppiaineissa. Suuret opetusryhmät eivät mahdollista kielitaidon optimaalista tukea.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden opetusta ja ohjausta koskevat valtakunnalliset ohjeet ovat niukkoja, mikä johtaa alueellisesti eriarvoistaviin käytänteisiin. Tähän tulee kiinnittää huomiota. Ohjeistuksia, opettajankoulutusta ja lisäresurssia kaivataan erityisesti kielellisesti tuettuun opetukseen, jotta maahanmuuttajataustaisten oppijoiden oppimistulokset saadaan lähemmäs valtaväestön oppimistuloksia.

Jokaiselle vasta maahantulleelle oppilaalle tai suoraan kotoa esiopetukseen tulevalle lapselle, joka on elänyt vain oman kielensä ja kulttuurinsa piirissä, tulee säätää yksilöllinen oikeus esi- tai perusopetukseen valmistavaan opetukseen. Ryhmämuotoinen valmistava opetus on säilytettävä mutta samalla erityisesti pienten oppilaiden mahdollisuutta inklusiiviseen valmistavaan opetukseen osallistumiseen on kehitettävä. Ryhmämuotoisessa valmistavassa opetuksessa oppilassijoitteluun on kiinnitettävä huomiota ikätasojen mukaan: liian suuri ikähaitari ei ole opetuksen ja oppimisen kannalta optimaalinen. Oppilaiden sijoittumista valmistavan opetuksen ryhmiin olisi tarkasteltava lähikouluperiaatteen mukaisesti sosiaalista integraatiota mahdollisimman vahvasti tukien. Sosiaalisen integraation takia oppilaille on myös säädettävä oikeus perusopetukseen integroituun opetukseen heti valmistavan opetuksen alusta asti, ja tähän on kehitettävä ohjeistusta ja tukea. Joustavuutta olisi hyvä lisätä valmistavan opetuksen keston kunkin oppilaan yksilöllisten tarpeiden ja valmiuksien mukaisesti. Ryhmäkoot ovat nykyisellään valmistavassa opetuksessa liian suuria, eikä heterogeenisten ryhmien opettaminen ole optimaalista nykyisillä resursseilla. Tähän tulee kiinnittää huomiota. Valmistavan opetuksen ryhmäkoosta tulee säätää oikeuskanslerin kannanoton (2015) mukaisesti. Lisäksi on kiinnitettävä huomiota valmistavan opetuksen oppilaiden oppilashuollollisiin asioihin ja tarjottava myös valmistavan opetuksen oppilaille tarpeen mukaan tukea esimerkiksi traumojen tai neuropsykologisten haasteiden takia. Näiden seikkojen huomioiminen olisi tarpeen koulutuksellisen oikeudenmukaisuuden takia. Valmistavan opetuksen ryhmien haastavuus vaatisi myös lisää henkilöresursointia optimaalisen oppimisen mahdollistamiseen. Jakotunnit ovat myös keskeisiä oppimisen edistymisen kannalta. Valmistavan opetuksen opettajien palkkauksessa tulisi näkyä yhdysluokkalisä.

Valmistavan opetuksen opettajille (perusopetus, tuva) on määriteltävä kelpoisuus ja kohdennettava rahoitus koulutukseen, jossa yhdistyy suomi / ruotsi toisena kielenä -opintoja, kieli- ja kulttuuritietoisuusopintoja, erityispedagogisia opintoja sekä opintoja valmistavan opetuksen keskeisistä piirteistä. Sama koskee oman äidinkielen opettajia, jotka eivät voi pätevätyä kaikissa kielissä kelpoisiksi opettajiksi Suomessa: heitä koskien on määriteltävä uudenlainen kelpoisuus ja siihen johtavaan koulutukseen on osoitettava rahoitus. Koulutuksessa olisi yhdisteltävä mm. yleistä kielididaktiikkaa, kielitiedettä, pedagogisia opintoja ja kieliopintoja.

Varhaiskasvatukseen tarvittaisiin konsultoiva varhaiskasvatuksen suomi toisena kielenä -opettaja tai -koordinaattori, jonka työ kohdistuisi ensisijaisesti henkilöstön ohjaamiseen eri varhaiskasvatusyksiköissä. Tähän olisi hyvä kehittää kelpoisuuskuvaus ja siihen johtava koulutus. Lisäksi varhaiskasvatusyksiköihin, joissa on runsaasti lapsia eri kielitaustoista, tarvittaisiin lisäresursointina henkilö, joka toimisi suomen tai ruotsin kielen opetuksen suunnittelijana ja toteuttajana sekä pedagogisena kehittäjänä. Tällaisen toimenkuvan kelpoisuus ja kelpoisuuteen johtava koulutus tulisi myös määritellä ja koulutukseen tulisi kohdentaa rahoitusta.

**Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät.
Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat**

-

Alisaari Jenni
Suomenopettajat ry